DO-1601100102041200 Seat No. ______

M. A. (Sem. IV) (CBCS) (WEF-2016) Examination

March - 2022

Sanskrit

(दर्शनः अर्थसंग्रह–तैत्तिरीयोपनिषद्)

(Common Paper for 2015 & 2016)

(Old Course)

Time : $2\frac{1}{2}$ Hours] [Total Marks : **70**

१ નીચેનામાંથી કોઈ પણ **બે** ગદ્યખંડોનો અનુવાદ કરો : **१४**

1 Translate any **two** paragraphs from following : **14**

(१) अथ परमकारुणिको भगवान् जैमिनिर्धर्मविवेकाय द्वादशलक्षणां प्रणिनाय । तत्रादौ धर्मजिज्ञासां सूत्रयामास 'अथातो धर्मजिज्ञासे' ति ॥ अत्राथ शब्दो वेदाध्ययनान्तर्यवचनः । अतः शब्दो हि वेदाध्ययनस्य दृष्टार्थत्वं ब्रूते ॥

(२) उपसंहारो हि तन्मात्रसङ्कोचार्थः । यथा 'पुरोडाशं चतुर्धा करोती' ति सामान्य प्राप्तं चतुर्द्धाकरणम् 'आग्नेयं चतुर्द्धा करोती' ति विशेषादाग्नेयपुरोडाशमात्रे सङ्कोच्यते । पर्युदासस्तु तदन्यमात्र सङ्कोचार्थ इति ततो भेदात् । कुत्रचित् विकल्पप्रसक्तावप्यनन्यगत्या प्रतिषेधाश्रयणम् । यथा – 'नातिरात्रे षोडशिनं गृहणातित्यादौ ।'

(३) ननु यागस्य द्वे रूपे । द्रव्यं देवता च । तथा च रूपाश्रवणे 'अग्निहोत्रं जुहोती' ति कथमुत्पत्तिविधिः । अग्निहोत्रशब्दस्य तु तत्प्रख्यन्यायेन नामधेयत्वादिति चेन्न । रूपाश्रवणेऽप्यस्योत्पत्तिविधित्वात् अन्यथा रूपश्रवणाद्दश्ना जुहोतीत्यमेवोत्पत्ति विधिः स्यात् ।

(४) यत्र समग्राङ्गोपदेशः सा प्रकृतिः । यथा दर्शपूर्णमासादिः । तत्प्रकरणे सर्वाङ्पाठात् । यत्र न सर्वाङ्गोपदेशः सा विकृतिः । यथा सौर्ष्यादिः । तत्र कतिपयाङ्गानामतिदेशेन प्राप्तत्वात् । अनारभ्यविधिः सामान्यविधिः

२ નીચેનામાંથી કોઈ પણ **બે** ગદ્યખંડોનો અનુવાદ કરો : **१४**

2 Translate any **two** paragraphs from following : **14**

(१) स य एषोऽन्तर्हदय आकाशः । तस्मिन्नयं पुरुषो मनोमयः । अमृतो हिरण्यमयः । अन्तरेण तालुके । य एष स्तन इवावलम्बते । सेन्द्रयोनिः । यत्रासौ केशान्तो विवर्तते । व्यपोहृशीर्षकपाले । भूरित्यग्नौ प्रतितिष्ठति । भुव इति वायौ ।

(२) अन्नाद्वै प्रजाः प्रजायन्ते । याः काश्च पृथिवीꣳश्रिता । अथो अन्नेवै जीवन्ति । अथैनदपि यन्त्यन्ततः अन्नꣳहि भूतानां ज्येष्ठम् । तस्मात्सर्वौषधमुच्यते । सर्वं वै तेऽन्नमाप्नुवन्ति येऽन्नं ब्रह्मोपासते । अन्नꣳहि भूतानां ज्येष्ठम् । तस्मात्सर्वौषधमुच्यते । अन्नाद्भूतानि जायन्ते ।

(३) मनो ब्रह्मेति व्यजानात् । मनसो ह्येव खल्विमानि भूतानि जायन्ते । मनसा जातानि जीवन्ति । मनः प्रयन्त्यभिसंविशन्तीति । तद्विज्ञाय पुनरेव वरुणं पितरमुपससार । अधीहि भगवो ब्रह्मेति । तꣳहोवाच । तपसा ब्रह्म विजिज्ञासस्व । तपो ब्रह्मेति । स तपोऽतप्यत । स तपस्तप्त्वा ।

(४) यतो वाचो निवर्तन्ते अप्राप्य मनसा सह । आनन्दं ब्रह्मणो विद्वान् न बिभेति कुतश्चनेति एतꣳहवाव न तपति । किमहꣳसाधु नाकरवम् । किमहं पापमकरवमिति । स य एवं विद्वानेते आत्मानꣳस्पृणुते । उभे ह्येवैष एते आत्मानꣳस्पृणुते । य एव एवं वेद । इत्युषनिषत् ।

૩ અર્થવાદમીમાંસાની વિસ્તૃત ચર્ચા કરો. **૧૪**

3 Discuss with detail on अर्थवादमीमांसा । **14**

અથવા / OR

૩ લૌગાક્ષિ ભાસ્કરના મતે વેદનું લક્ષણ અને તેના વિભાગો જણાવો. **૧૪**

3 Write the defination of वेद and it's divison according to लौगाक्षि भास्कर । **14**

૪ તૈત્તિરીયોપનિષદમાં પ્રાણમહિમા અને મનોમયકોશ વિશે વિસ્તૃત ચર્ચા કરો. **૧૪**

4 Discuss in detail on प्राणमहिमा and मनोमनयकोशः in तैत्तिरीयोपनिषद्. **14**

અથવા / OR

૪ તૈત્તિરીયોપનિષદ્માં મોક્ષસાધનમીમાંસા ચર્ચો. **૧૪**

4 मोक्षसाधनमीमांसाः in तैत्तिरीयोपनिषद् – Discuss. **14**

૫ નીચેનામાંથી કોઈ પણ **બે** પર ટૂંકનોંધ લખો : **૧૪**

5 Write short notes on any **two** of the following : **14**

(૧) લૌગાક્ષિભાસ્કરના મતે ધર્મનું લક્ષણ.

(1) धर्मलक्षणः according to लौगाक्षिभास्करः ।

(२) साधनचतुष्टयम् ।

(૩) ब्रह्मानन्दवल्लीમાં શાન્તિપાઠ.

(3) शान्तिपाठः in ब्रह्मानन्दवल्ली ।

(૪) તૈત્તિરીયોપનિષદ્માં અન્નબ્રહ્મમહિમા.

(4) अन्नब्रह्ममहिमा in तैत्तिरीयोपनिषद्.